

תשובה, בחירה חפשית וימות המשיח

לע"נ אסתר מלכה בת אברהם ע"ה

ערב יוה"כ תש"פ

הרב חיים ברובנדר

rcb@atid.org

רש"י

(כד) ויתהלך חנוך - צדיק היה וקל בדעתו לשוב להרשיע, לפיכך מיהר הקדוש ברוך הוא וסילקו והמיתו קודם זמנו וזהו ששינה הכתוב במיתתו לכתוב ואיננו בעולם למלאות שנותיו: **כי לקח אותו** - לפני זמנו כמו (יחזקאל כד טז) הנני לוקח ממך את מחמד עיניך:

רמב"ו

ומל ה' אלהיך את לבבך - זהו שאמרו (שבת קד א) הבא לטהר מסייעין אותו, מבטיחך שתשוב אליו בכל לבבך והוא יעזור אותך. ונראה מן הכתובים ענין זה שאומר, כי מזמן הבריאה היתה רשות ביד האדם לעשות כרצונו צדיק או רשע, וכל זמן התורה כן, כדי שיהיה להם זכות בבחירתם בטוב ועונש ברצותם ברע. אבל לימות המשיח, תהיה הבחירה בטוב להם טבע, לא יתאוה להם הלב למה שאינו ראוי ולא יחפוץ בו כלל. והיא המילה הנזכרת כאן. כי החמדה והתאוה ערלה ללב, ומול הלב הוא שלא יחמוד ולא יתאוה. וישוב האדם בזמן ההוא לאשר היה קודם חטאו של אדם הראשון, שהיה עושה בטבעו מה שראוי לעשות ולא היה לו ברצונו דבר והפכו, כמו שפירשתי בסדר בראשית (ב ט): וזהו מה שאמר הכתוב בירמיה (לא ל-לב), הנה ימים באים נאם ה' וכרתי את בית ישראל ואת בית יהודה ברית חדשה לא כברית אשר כרתי את אבותם וגו', כי זאת הברית אשר אכרות את בית ישראל אחרי הימים ההם נתתי את תורתך בקרבם ועל לבם אכתבנה, וזהו בטול יצר הרע ועשות הלב בטבעו מעשהו הראוי. ולכך אמר עוד (שם פסוקים לב לג) והייתי להם לאלהים והמה יהיו לי לעם ולא ילמדו עוד איש את רעהו ואיש את אחיו לאמר דעו את ה' כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם, ובידוע כי יצר לב האדם רע מנעוריו וצריכים ללמד אותם, אלא שיתבטל יצרם בזמן ההוא לגמרי: וכן נאמר ביחזקאל (לו כו כז) ונתתי לכם לב חדש ורוח חדש אתן בקרבכם וגו' ועשיתי את אשר בחקי תלכו, והלב החדש ירמוז לטבעו, והרוח לחפץ ולרצון. וזהו שאמרו רבותינו (שבת קנא ב) והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ (קהלת יב א), אלו ימות המשיח, שאין בהם לא זכות ולא חובה. כי בימי המשיח לא יהיה באדם חפץ אבל יעשה בטבעו המעשה הראוי, ולפיכך אין בהם לא זכות ולא חובה, כי הזכות והחובה תלויים בחפץ:

רש"י

(יד) ואצונו - ואזרזנו: (טז) נכר הארץ - גויי הארץ: (יז) והסתרתני פני - כמו שאיני רואה בצרתם: (יט) את השירה הזאת - (לקמן לב, א) האזינו השמים עד (לב, מג) וכפר אדמתו עמו: (כ) ונאצוני - והכעיסוני וכן כל נאוף לשון כעס: (כא) וענתה השירה הזאת לפניו לעד - שהתירתי בו בתוכה על כל המוצאות אותו: **כי לא תשכח מפי זרעו** - הרי זו הבטחה לישראל, שאין תורה משתכחת מזרעם לגמרי: (כח) הקהילו אלי - ולא תקעו אותו היום בחצוצרות להקהיל את הקהל, לפי שנאמר (במדבר י, ב) עשה לך, ולא השליט יהושע עליהם בחייו של משה. ואף בחייו נגזרו קודם יום מותו, לקיים מה שנאמר (קהלת ח, ח) ואין שלטון ביום המות: **ואעידה בם את השמים ואת הארץ** - ואם תאמר הרי כבר העיד למעלה (לעיל ל, יט) העידותי בכם היום וגו', התם לישראל אמר, אבל לשמים ולארץ לא אמר ועכשיו בא לומר האזינו השמים וגו': (כט) אחרי מותי כי השחת תשחתון - והרי כל ימי יהושע לא השחיתו, שנאמר (יהושע כד, לא) ויעבדו בני ישראל את ה' כל ימי יהושע, מכאן שתלמידו של אדם חביב עליו כגופו, שכל זמן שיהושע חי נראה למשה כאלו הוא חי:

בראשית פרק ה

(כב) ויתהלך חנוך את ה' אלהים אחריו הולידו את מתושלח שלש מאות שנה ויולד בנים ובנות: (כג) ויהי פלימי חנוך חמש ושישים שנה ושלש מאות שנה: (כד) ויתהלך חנוך את ה' אלהים ואילינו פילקח אתו אלהים:

דברים פרק ל פסוק ו

וימל יקוק אלהיך את לבבך ואת לבב זרעך לאהבה את יקוק אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך למען חייך:

דברים פרק לא

(יד) ויאמר יקוק אל משה הן קרבני מימד למות קרא את יהושע והתניצבו באהל מועד ואצונו וילך משה ויהושע ויתניצבו באהל מועד: (טז) וירא יקוק באהל בעמוד ענן ויעמד עמוד הענן על פתח האהל: ס (טז) ויאמר יקוק אל משה הנה שכב עם אבתיך וקם העם הזה וזנהו אחרי אלהי נכרה ארץ אשר הוא בא שמה בקרבן ועזבני והפך את בריתי אשר כרתי אתו: (יז) וחרה אפי בו ביום ההוא ועזבתים והסתרתני פני מהם והיה לאכל ומצאהו רעות רבות וצרות ואמר ביום ההוא הלא על פי איני אלהי בקרבי מצאוני הרעות האלה: (יח) ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה פי פנה אל אלהים אחרים: (יט) ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדנה את בני ישראל שימה בפייהם למען תהיה לי השירה הזאת לעד בבני ישראל: (כ) פריאביאנו אליה אדמה אשר נשבעתי לאבתיו זבת חלב ודבש ואכל ושבע ודשן ופנה אל אלהים אחרים ועבדום ונאצוני וחרה את בריתי: (כא) והנה כיתמצאן אתו רעות רבות וצרות וענתה השירה הזאת לפניו לעד כי לא תשכח מפי זרעו כי ידעתי את יצרו אשר הוא עשה היום בטורם אביאנו אליה ארץ אשר נשבעתי: ... (כח) הקהילו אלי את כל זקני שבטיכם ושטריכם ואדברה באזניהם את הדברים האלה ואעידה בם את השמים ואת הארץ: (כט) כי ידעתי אחרי מותי כי השחת תשחתון וסרתם מן הדבר אשר צויתי אתכם וקראת אתכם הרעה באחרית הימים כי תעשו את הרע בעיני יקוק להכעיסו במעשה ידיכם: (ל) וידבר משה באזני כל קהל ישראל את דברי השירה הזאת עד תמם:

ישעיהו פרק מה

(ו) למען ידעו ממזרח שמש וממערבה כראפס בלעדי אני יקוק ואין עוד: (ז) יוצר אור ובורא חושך עשה שלום ובורא רע אני יקוק עשה כל האלה:

מסכת קידושין דף ל ע"ב

ואמר ר"ש בן לוי: יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש המיתו, שנאמר: צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו, ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו אין יכול לו, שנאמר: אלהים לא יעזבנו בידו.